

**Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу
в закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році, що
впроваджують інноваційний освітній проєкт всеукраїнського рівня «Дидактико-
методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування
базової середньої освіти» на 2021–2026 роки**

Організація освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти, що впроваджують інноваційний освітній проєкт всеукраїнського рівня «Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування базової середньої освіти» на 2021–2026 роки, відбуватиметься відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення зміни до розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про повну загальну середню освіту" щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану», «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та інших; розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти; Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898, Наказів і Листів Міністерства освіти і науки України.

Освітню програму для циклу базового предметного навчання базової середньої освіти (7-9 класи) потрібно розробляти, спираючись на наказ Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2021 р. №902.

Загальний обсяг навчального навантаження зорієнтовано на роботу закладу загальної середньої освіти за 5-денним навчальним тижнем. Наповнюваність класів закладів загальної середньої освіти, тривалість занять, поділ класів на групи під час вивчення окремих навчальних предметів / інтегрованих курсів регулюється відповідно до чинного законодавства. Заклад освіти самостійно визначає доцільність розподілу додаткових годин, беручи до уваги подані в навчальному плані рекомендації, урахуваючи освітні потреби учнів й учениць.

Навчальний план для 7–9 класів

закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою, що впроваджуватимуть інноваційний освітній проєкт всеукраїнського рівня за темою «Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування базової середньої освіти»

на квітень 2021 – грудень 2026 роки

(наказ МОН України № 484 від 29.04.2021 р.)

Освітні галузі	Предмети та інтегровані курси	Навантаження	Кількість годин		
			7 кл.	8 кл.	9 кл.
Мовно-літературна	Українська мова	тижд.	3	3	3
		рік	105	105	105
	Література	тижд.	3,5	3,5	3,5
		рік	122,5	122,5	122,5
	Іноземна мова*	тижд.	3,5	3,5	3,5
		рік	122,5	122,5	122,5
Математична	Математика	тижд.	5	5	5
		рік	175	175	175
Природнича, соціальна та здоров'я-збережувальна	Природничі науки	тижд.	8	9,5	9,5
		рік	280	332,5	332,5
Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна	Історія та суспільні науки	тижд.	3	3,5	4
		рік	105	122,5	140
Інформатична	Інформатика	тижд.	2	2	2
		рік	70	70	70
Мистецька й технологічна	Арт-технології	тижд.	3	2	2
		рік	105	70	70
Фізична культура	Фізична культура	тижд.	3	3	3
		рік	105	105	105
Загалом (без фізичної культури + фізична культура)		тижд.	34 (31+3)	35 (32+3)	35,5 (32,5+3)
		рік	1190	1225	1242,5
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять**		тижд.	1	1	0,5
		рік	35	35	17,5
Гранично допустиме навчальне навантаження			32	33	33
Усього (без фізичної культури + фізична культура; без урахування поділу класів на групи)			35 (32+3)	36 (33+3)	36 (33+3)

*Години на вивчення другої іноземної мови можуть бути виділені за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей і додаткових годин.

**Додаткові години можуть бути використані для забезпечення диференціації й індивідуалізації навчання, задоволення освітніх потреб груп й окремих учнів й учениць. Зокрема, для вивчення навчальних предметів/інтегрованих курсів чи проведення індивідуальних і/або групових занять тощо.

Розподіл годин у межах інтегрованих курсів (у 7 класі):

«Природничі науки»: «Природничі науки: хімія» – 2 год., «Природничі науки: фізика» – 2 год., «Природничі науки: біологія» – 2 год., «Природничі науки: географія» – 2 год.

«Арт-технології»: «Арт-технології: образотворче мистецтво» – 1 год., «Арт-технології: музичне мистецтво» – 1 год., «Арт-технології: технології» – 1 год.

Поділ класу на групи під час вивчення таких навчальних предметів/інтегрованих курсів: «Українська мова», «Іноземна мова», «Інформатика», «Арт-технології: технології» – може відбуватися відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах (Додаток 2 до наказу МОН України від 20.02.2002 № 128, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0229-02#Text>). Змога ділити клас на групи має бути занотована в освітній програмі закладу освіти.

Під час упровадження Проєкту рекомендовано використовувати календарно-тематичне планування й методичні рекомендації до проведення навчальних занять, складені авторським колективом відповідно до положень навчальних програм. Подана в календарно-тематичному плануванні послідовність тем дасть змогу учням й ученицям досягти очікуваних результатів навчання, вибудувати власну освітню траєкторію та успішно досягати освітньої мети. Учитель / учителька може вносити зміни в календарно-тематичне планування з об'єктивних причин (зміни в розкладі, недостатній рівень засвоєння учнями навчального матеріалу тощо) за попередньої консультації з авторським колективом.

Рекомендуємо перший-другий тижні 2023/2024 н.р. здійснювати за календарним плануванням першого тижня і врахувати такі зміни, зумовлені цим:

- 1) якщо кількість навчальних тижнів I семестру становить 16, з яких перший триває 1 день, то програмовий матеріал потрібно ущільнити, не порушуючи послідовності соціокультурних тем і впровадження пропонованих інтегрованих проєктів;
- 2) якщо кількість навчальних тижнів I семестру становить 17, то програмовий матеріал не потрібно ущільнювати.

Якщо заклад освіти приймає рішення здійснювати навчання відповідно до календарного планування, тобто перший тиждень триває 1 день, то потрібно ущільнити програмовий матеріал першого тижня.

Під час складання розкладу радимо дотриматися таких правил:

- 1) зберегти послідовність занять з інтегрованого курсу «Арт-технології»: музичне мистецтво, образотворче мистецтво, технології, – і ставити ці заняття в розклад, починаючи із середи;
- 2) чергувати навчальні тижні: за чисельником ставити 4 заняття «Літератури», 3 заняття «Англійської мови», за знаменником – 3 заняття «Літератури», 4 заняття «Англійської мови». Перший семестр починаємо відповідно до календарного планування – за чисельником;
- 3) передбачити щодня в розкладі такі предмети мовно-літературної галузі як «Українська мова» і/або «Література».

Учитель / учителька відповідно до принципів академічної свободи вибирає форми, методий засоби навчання, що не суперечать меті й завданням Проєкту. Водночас доцільно впроваджувати вмотивоване комбінування традиційного й інноваційного інструментарію (форм, методів, засобів організації освітнього процесу), як-от: навчаюся, навчаючи інших; заняття-квести, STEM-освіта, метод проєктів, дослідницько-пошукові й інтерактивні методи, ситуаційні й текстові вправи, створення карт пам'яті, блок-схем,

лепбуків, участь у дискусіях, застосування цифрових технологій для презентації здобутих результатів тощо. Необхідно під час викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів взяти до уваги, що одним із провідних вибрано метод «навчаюся, навчаючи інших», застосування якого передбачено через організацію інтерактивної діяльності з персонажами. Крім того, упровадження такої діяльності стане основою для подальшого впровадження освітнього волонтерського руху.

Навчальним планом для 7–9 класів передбачено, крім «Літератури» й «Арт-технологій», вивчення ще двох інтегрованих курсів – «Природничі науки» й «Історія та суспільні науки». Мета курсу «Природничі науки» повністю відповідає окресленій у Державному стандарті базової середньої освіти меті природничої освітньої галузі й частково охоплює мету соціальної і здоров'язбережувальної галузей. Ідеться про формування особистостей учнів й учениць, які знають і розуміють основні закономірності природи, володіють певним інструментарієм з її дослідження, виявляють допитливість, засновану на здобутих знаннях і пізнавальному досвіді, усвідомлюють цілісність природничо-наукової картини світу, здатні оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий (збалансований) розвиток суспільства й можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіють із навколишнім природним середовищем, дбають про безпеку, здатні до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб.

Мета інтегрованого курсу «Історія та суспільні науки» – сформувати національно свідому особистість, яка виявляє ініціативність та активність у громадському житті, гармонійно, толерантно й конструктивно взаємодіє з іншими людьми, ілюструючи повагу до їхніх прав і свобод, реагує на суспільні зміни через осмислення історичних явищ та процесів України і світу.

Оцінювання має відбуватися за 12-бальною шкалою, визначеною законодавством.

Для здобувачів освіти, які працюють за освітньою програмою «Ліга крилатих», оцінювання виконує інформаційну, мотиваційну, формувальну, коригувальну, розвивальну, виховну та ін. функції. Для вчителя закладу загальної середньої освіти функційне поле оцінювання таке: нормативна, діагностувальна, інформаційна, аналітична, коригувальна, прогностична та ін. функції.

Під час оцінювання діяльності учнів / учениць потрібно бути об'єктивними й передбачити, що оцінка має відображати всі орієнтири для оцінювання результатів навчання. З огляду на це рекомендуємо виставляти оцінку, беручи до уваги діяльність учнів / учениць під час кількох занять. Необхідно також ознайомити здобувачів освіти з критеріями оцінювання, відповідно до яких упродовж року буде визначено рівень їхніх досягнень.

Поточне формувальне оцінювання. Застосування формувального оцінювання дасть змогу об'єктивно оцінити результати навчання здобувачів освіти, окреслити перспективи поступу в досягненні визначених навчальними програмами очікуваних результатів. Необхідно забезпечити систематичний і системний, чіткий і вмотивований зворотний зв'язок з учнями / ученицями, привертаючи увагу до їхніх досягнень, успіхів

у навчанні. Оцінювання поточних навчальних результатів здобувачів освіти відбувається з урахуванням виконаних ними різних видів діяльності й має бути об'єктивним й аргументованим.

Оцінювання дослідницьких робіт, зокрема й лабораторних, уналежнюємо до поточного оцінювання. Окремою колонкою в класному журналі його не відокремлюємо. Водночас урахуємо під час виставлення бала за групою загальних результатів «Досліджує довкілля і представляє здобутий результат».

Оцінювання письмових видів робіт з навчальних предметів / інтегрованих курсів, виконаних у зошиті / навчальному посібнику, доцільно уналежнити до поточного оцінювання. Узагальнені результати його з української мови, літератури, іноземних мов, математики радимо виставляти окремою колонкою в класному журналі один раз на місяць.

У 7 класі запропоновано продовжити використовувати тематичні селфі-аудити (вхідний і вихідний), мета яких – «формування в учнів уміння самостійно оцінювати результати навчання, планувати подальшу навчальну діяльність з урахуванням результатів оцінювання. ... Тематичні селфі-аудити організовують за певною частиною програмового матеріалу (темою) винятково для самооцінювання учнями виконаних ними завдань селфі-аудиту»¹, що дасть змогу зіставити «вхідні» й «вихідні» навчальні досягнення здобувачів освіти. Отже, селфі-аудити є одним із способів організації **самооцінювання й самоконтролю** здобувачами освіти власної навчальної діяльності й мають діагностувальну функцію, тому не потребують бальної фіксації результатів.

Проводити селфі-аудити радимо впродовж 8–10 хвилин. Вхідний селфі-аудит проводять на початку першого заняття з вивчення теми, вихідний селфі-аудит – на початку останнього навчального заняття з теми перед узагальненням опанованого. Результати виконання селфі-аудитів учитель / учителька перевіряє, фіксує в зручний для себе спосіб, але не оцінює. У разі необхідності можна привернути увагу учнів / учениць до помилок, зробивши певні графічні позначки й проаналізувати їхній поступ після проведення навчального заняття, на якому передбачено вихідний аудит.

У навчальних посібниках вхідний аудит подано в зеленій рамці, вихідний – у коричневій. Привертаємо увагу, що запропоновані в аудитах завдання подібні за своїм змістом. Виконання їх передбачено в навчальних посібниках.

Кількість вхідних і вихідних селфі-аудитів зумовлена кількістю розділів (тем), передбачених навчальними програмами й календарно-тематичним плануванням. Виняток становлять інтегрований курс «Арт-технології» і навчальний предмет «Фізичне виховання»: під час проведення їх така форма роботи не передбачена.

Самооцінюванню має передувати рефлексійна діяльність здобувачів освіти, оскільки на основі особистісної рефлексії відбувається адекватне оцінювання учнем / ученицею результатів своєї діяльності, що є важливим для формування критичного мислення, самокорекції поведінки (або дій) і позитивного ставлення до діяльності задля конструктивної мотивації та підвищення результативності. Тобто

---

¹ Оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти в освітньому проекті «Світ чекає крилатих».

висновки, зроблені на основі аналізу, стануть підґрунтям для самооцінювання. Це дасть змогу учневі / учениці змоделювати подальшу освітню траєкторію, скорегувати власні мотиви й прагнення, установити взаємозв'язок між плануванням, аналізом і контролем дій. Доцільно добирати такі рефлексійні вправи й завдання, що спонукатимуть учнів / учениць до аналізу їхніх мотивів, дій, емоцій, ставлень тощо. Це сприятиме усвідомленню ними важливості навчально-пізнавальної діяльності для подальшого саморозвитку й самоосвіти, формуванню здатності об'єктивно й адекватно оцінювати не лише інших, а й себе. Критеріями добору запитань і завдань для самооцінювання мають стати об'єктивність, адекватність, цілісність, критичність тощо. Самооцінювання доцільно організувати в кінці навчального заняття (витлумачення щодо дотримання основного критерію – готовність учнів / учениць пояснювати способи виконання завдань та обґрунтовувати здобуті результати іншим – подано на форзаці навчального посібника).

Доцільно зацентрувати увагу учнів / учениць на таких питаннях:

1. Упроваджено 12-бальну систему, відповідно до якої кожен рівень охоплює відповідну кількість балів: початковий – 1–3 б., середній – 4–6 б., достатній – 7–9 б., високий – 10–12 б.

2. Кількість балів кожного рівня умовно відображено в кількості комірок відповідних кольорів.

3. Здобувач освіти може самооцінити себе 12 балами за одне навчальне заняття, якщо правильно виконав усі вправи під час заняття, а також домашню вправу, якщо вона була передбачена.

4. Об'єктивне оцінювання власних результатів навчання дасть змогу відстежити поступ в опануванні нової теми й набутті досвіду виконання різних видів діяльності.

Привертаємо увагу до того, що зважаючи на рівень підготовки учнів й учениць, складність навчального матеріалу, психологічний мікроклімат у колективі, форму навчання (офлайн або онлайн) тощо, учитель / учителька може корегувати батареюку. Важливо, щоб у результаті цих змін кількість балів, які здобувач освіти зможе одержати в результаті навчально-пізнавальної діяльності, становила 12 балів. Крім того, потрібно обов'язково попередити здобувача освіти про зміни, внесені до батареюки.

Підсумкове (тематичне) оцінювання. Рішення про здійснення підсумкового (тематичного) оцінювання ухвалюють педагогічні працівники закладу освіти. Періодичність підсумкового тематичного оцінювання з навчальних предметів / інтегрованих курсів має бути зумовлена метою і завданнями освітньої програми. Під час тематичного оцінювання вчитель / вчителька має брати до уваги результати підсумкової роботи (контрольної / діагностувальної), зважати на поступ учня / учениці в досягненні навчальних цілей. Рекомендовано виставляти тематичний бал за кожною групою загальних результатів навчання. Виставляючи тематичний бал, учитель / учителька **не враховує результати перевірки виконання письмових робіт у робочому зошиті / навчальному посібнику.**

Виставлення підсумкового тематичного оцінювання з навчальних предметів / інтегрованих курсів / концентрів рекомендовано здійснювати після проведення заняття корекції (якщо таке передбачено календарно-тематичним плануванням).

Підсумкові роботи (контрольні / діагностувальні) доцільно проводити після закінчення вивчення теми або розділу. Пишуть такі роботи учні / учениці в окремих зошитах, які зберігає вчитель-предметник протягом навчального року.

Підсумкові роботи оцінюють у 12 балів. У зошитах для підсумкових робіт подано вагу кожної контрольної вправи. Важливо під час перевірки робіт із навчальних предметів / інтегрованих курсів не підкреслювати слово і/або речення, у якому допущено орфографічну, пунктуаційну, лексичну, граматичну тощо помилки, а ставити відповідну позначку на бережках. Якщо учень / учениця припустилися помилки через те, що тема ще не була вивчена, помилку не виносимо.

Вид роботи – діагностувальна чи контрольна – визначає вчитель / вчителька, відповідно ранжуючи функції оцінювання. Наприклад, якщо роботу визначено як діагностувальну, то відповідно вчитель / вчителька має зважати на те, що «Діагностувальна функція дає можливість виявити стан набутого учнями досвіду навчальної діяльності відповідно до поставлених цілей, з'ясувати передумови стану сформованості отриманих результатів, причини виникнення утруднень, скоригувати процес навчання, відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток»².

Семестрове й річне підсумкове оцінювання результатів навчання відбувається з усіх навчальних предметів / інтегрованих курсів. Оцінювання предметів вибіркового компонента відбувається відповідно до рішення педагогічної ради.

Підсумкове (семестрове) оцінювання груп загальних результатів здійснюють за 12-бальною системою (шкалою) і виставляють загальну оцінку результатів навчання. Семестрове оцінювання здійснюють, беручи до уваги результати виконання учнями / ученицями різних видів навчальної діяльності, їхній поступ у досягненні результатів, а також підсумкове тематичне оцінювання, якщо рішення про його проведення було прийнято педагогічною радою.

Підсумкове (річне) оцінювання здійснюють на підставі результатів підсумкового семестрового оцінювання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами радимо здійснювати відповідно до рекомендацій МОН.

Фіксація підсумкового семестрового та річного оцінювання відбувається в Свідоцтві досягнень. Воно відображає результати навчальних досягнень учня / учениці 7 класу з переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти.

---

² Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0813729-21#Text>